

Трущак В. І.,
викладач японської мови
Національного університету «Львівська політехніка»

ХУДОЖНЬО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІРИКИ РЬОКАНА

Анотація. Статтю присвячено аналізу художньо-стилістичних особливостей лірики Рьокана, зокрема особливостям використання Рьоканом художньо-стилістичних засобів і особливостям його індивідуального стилю.

Ключові слова: японська поезія XIX століття, танка, художні особливості, стилістичні особливості, поезія Рьокана

Постановка проблеми. У зв'язку з малодослідженістю теми та інтересом до традиційного напрямку японської поезії XIX століття, до якого належить і танка Рьокана, а також з урахуванням вагомості творчості Рьокана в японській літературі та її актуальності для сучасного читача, необхідним є дослідження того, як автор застосовує художньо-стилістичні засоби, і визначення особистого стилю письменника, що дозволить краще дослідити японську дзен-буддійську поезію в цілому і допоможе подальшим дослідженням японської літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Творчість Рьокана є малодослідженою. Дональд Кін у праці «Японська література XVII–XIX століть» (1978 рік) розглядає стилістичні аспекти творчості Рьокана і частково зачіпає тематику його творчості, а Бондаренко в праці «Розкоші і злидні японської поезії» (2010 рік) розглядає стилістичні особливості творчості Рьокана, а також тематику і провідні мотиви його творчості. Проте ні Кін, ні Бондаренко не вказують, якими художньо-стилістичними прийомами користується вищезгаданий автор.

Метою статті є виявити художні та стилістичні особливості танка Рьокана. Завданнями дослідження є: визначити основні художні засоби японської лірики, визначити поняття «танка» і значення танка в японській літературі, виділити провідні мотиви танка Рьокана, визначити художні та стилістичні особливості танка Рьокана. Об'єктом дослідження є вірші в жанрі танка Рьокана. Предметом дослідження є художньо-стилістичні особливості танка Рьокана. Матеріалами дослідження є 99 поезій танка Рьокана. Методи дослідження: біографічний метод (вивчення біографії поета, визначення впливу життєвих обставин на творчість поета, визначення біографічних мотивів у його творчості), контекстуальний аналіз (визначення впливу світобачення поета на його твори), стилістичний аналіз (виявлення прийомів індивідуально-авторського використання мовних засобів, дослідження особливостей творчості письменника).

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб краще зрозуміти стиль Рьокана, необхідно ознайомитися з його біографією. Рьокан, справжнє ім'я якого було Ямамото Ейдзо, народився наприкінці 1758 р. у невеличкому рибальському селі Ідзумодзакі, що в провінції Етіго (нині преф. Ніігата), в родині старости цього села, місцевого синтоїстського священика, який через звинувачення в заколоті, спрямованому на реставрацію в країні імператорської влади, в 1795 р. покінчив життя самогубством, утопившись у р. Кацура [1, с. 403]. Хоча, як говорить Д. Кін, Рьокана часто сприймають більше як дивака-монаха, який грався з дітьми, ніж поета, або як неосвіченого сільсько-

го священника, але сімейні обставини дають підстави вважати, що Рьокан був зовсім непростою постаттю [2, с. 338]. За словами Бондаренка, мати майбутнього поета, філософа і чудового каліграфа, була родом з о. Садо, що в Японському морі, і, окрім Рьокана, народила ще трьох хлопчиків і трьох дівчаток. Оскільки родина Рьокана була досить заможною, всі діти змогли отримати гарну на той час освіту. Рьокан до вісімнадцяти років навчався в конфуціанській школі м. Дзідзодо, де, окрім китайської мови, вивчав китайську класичну літературу, а також філософсько-релігійні трактати Конфуція (551–479 рр. до н.е.), Лаоцзи (570–490 рр. до н.е.), інших відомих китайських та японських філософів і релігійних діячів, зокрема Куая (Кобо Дайсі, 774–835 рр.), Сайгьо (767–822 рр.), Ейсая (1141–1215 рр.), Догена (1200–1253 рр.). Попри те, що він, як старший син, мав змінити свого батька на посаді синтоїстського священика і старости села, Рьокан умовляє батька відпустити його до монастиря Косьодзі, який знаходився в сусідньому селі Амадзе й належав до дзен-буддійської секти Сото, заснованої Догеном. Разом зі своїм новим учителем Кокусеном юнак подорожує до м. Тамасіма, що на узбережжі Внутрішнього Японського моря, і після повернення із цієї подорожі в 1779 р. остаточно вирішує прийняти постриг і стати дзен-буддійським ченцем у храмі Енцудзі. Саме Кокусен дав молодому хлопцеві нове ім'я Рьокан, яке означало «гарний» і «великодушний». У храмі Енцудзі Рьокан провів майже дванадцять років. Після смерті вчителя в 1791 р. він протягом шести років подорожує країною, зупиняючись на короткий час у відомих і маловідомих гірських храмах, ретельно вивчає в храмових бібліотеках давні рукописні буддійські трактати, знову вирушає в дорогу, просить милостиню, ночує, де доведеться. Дізнавшись про смерть батька, Рьокан у 1795 р. повертається до свого рідного села Ідзумодзакі, поблизу якого на узбережжі Японського моря, в місцевості під назвою Гомото він випадково натрапив на покинуту кимось хижку, де й оселився. Згодом Рьокан перебирається на гору Кугамі, що в кількох кілометрах від Ідзумодзакі, на вершині якої знаходився храм Кокудзьо буддійської секти Сінгон, зведений ще за давніх часів. Поблизу цього храму, поруч із джерелом та стежкою, яка вела до села, він будує собі крихітну домівку з хмизу й трави, яку назвав «Гогоан» (досл.: «п'ять мірок рису») і в якій прожив майже 20 років. Збираючи милостиню по ближніх селах, поет полюбував розмовляти з простими селянами, не цурався випити з ними sake, а то й затриматися на кілька днів у якогось гостинного господаря [1, с. 403–405]. Один із таких господарів і приятелів Рьокана на ймення Кера Йосісіге пізніше згадував: «Учитель був сповнений божественного розуму, який, здавалося, бив струменем іскор. Його постать і обличчя були схожі на постать і обличчя святого. Він був великим, високим, худим і охайним, мав високий ніс, а очі його нагадували очі птаха. Сором'язливий і незграбний, із постійною усмішкою на вустах, він ніби розливав довкола себе неймовірну чистоту, величезну радість і глибоке співчуття. Кажали, що зустріч

із ним схожа на несподіваний прихід весни похмурої зимової днини... Учитель гостював у мене довгий час. Усі члени родини якимось природним чином умиротворялися, і ця атмосфера спокою й умиротворення панувала в оселі ще довгий час після його від'їзду. Розмовляючи з ним, ти відчував, як очищається твоя душа. Учитель не навчав сутрам, не радив, як краще жити. Він підкидав хмиз до жаровні, сидів у позі медитуючого у вітальні, ніколи не торкався у своїх бесідах ні поезії, ні моралі. Добрий і простий, учитель однією своєю добродією змінював людей на краще... Коли він перебував у своїй хижці в горах, здавалося, що до нього літаються всі польові й гірські пташки. Особливо його любили синички та снігури. Вони влаштовувалися в нього на голові, сідали на руки, коли він писав, на пензлик. Можливо, саме в цьому була таємниця краси його каліграфії» [5, с. 7]. Джон Стівенс у своїй праці подає і інші цікаві факти про Рьокана, як от випадок, коли одного разу Рьокан мандрував із молодим монахом. В одному чайному будинку їм запропонували страву з рибою. Молодий монах не доторкнувся до риби згідно з ортодоксальною буддистською традицією, але Рьокан проковтнув її в один момент.

«Ця страва з рибою, ти ж знаєш», – сказав монах Рьокану.

«Так, це було дуже смачно», – відповів Рьокан с усмішкою.

Увечері вони зупинилися у фермера і наступного ранку монахи жалілися: «Блохи кусалися як божевільні, і я не спав всю ніч. Але ти спав як малюток. Чому?». «Я їм рибу, коли пропонують, і я дозволяю блохам і комарам бенкетувати на мені. Це зовсім не бентежить мене». Рьокан спав під москитною сіткою, щоб захистити комарів – уві сні він міг випадково нанести їм шкоду. І залишав одну ногу назовні, щоб комарам не було надто голодно [3]. Із літами, особливо взимку, Рьокану стає все важче підніматися на гору Кугамі до своєї гірської оселі «Гогоан», де він прожив стільки років. На початку зими 1816 р. він назавжди покидає свою трав'яну хижку й переселяється на узгір'я, придбавши крихітну хатинку поблизу синтоїстського храму Отоко. Згодом, відгукнувшись на наполегливі запрошення свого давнього приятеля Кімури Мотомона, заможного землевласника із села Сімадзакі, Рьокан перебирається жити до його маєтку. Саме тут у 69-літньому віці він уперше знайомиться з молодою черницею Тейсін, якій на той час виповнилося лише 27 років і яка за п'ять років до цього, розлучившись зі своїм чоловіком, пішла служити в монастир. Із дитинства закохана в поезію, красуня Тейсін була в захваті від знайомства з Рьоканом, якого обожнювала й широко кохала до кінця його днів. Вона стала для поета кращим другом і вірною турботливою служницею. Улітку 1830 р. Рьокан тяжко захворів на дизентерію. Стан його здоров'я поступово погіршувався. Біля хворого постійно чергували його рідний брат Юсі та Тейсін, змінюючи один одного [1, с. 405]. Згодом у своєму щоденнику Тейсін запише: «Увесь час я поруч із ним. Стежу за його станом і вдень, і вночі. Розуміючи неминучість смерті, я переповнена печаллю» [5, с. 13]. За життя Рьокан жодного разу не видав друком своїх віршів. Лише через декілька років після його смерті Тейсін зібрала докупи все, що зі слів поета записувала сама і що знайшла у його численних друзів та знайомих, яким він щедро роздавав власні вірші, каліграфічні написи тощо, і видала книгу поетичних творів Рьокана під назвою «Роса на лотосі» – «Хатісу-но цую» [1, с. 406].

Помітно, що Рьокан належить до поетів, які намагаються зберегти традиційні форми поезії в період, коли в поезії з'являється тенденція до відходу від традиційних форм і утвердження

нового змісту. Але разом із тим порівняно з класичною поезією художні прийоми в застосуванні Рьокана набувають дещо іншого змісту. Також потрібно відзначити і формальні особливості їх застосування, оскільки, крім зміни змісту, можна помітити і значну зміну у формі художніх прийомів порівняно з класичною поезією.

Макура-котоба є одним із часто вживаних Рьоканом художніх засобів. У проаналізованому матеріалі макура-котоба – слова-зачини, зустрічаються 10 разів. У дослідженому матеріалі зустрічається лише 4 види макура-котоба: *ひさかたの hisakata no* (3 рази), *あしびきの ashibiki no* (4 рази), *あまつみ amatsumi* (1 раз), *草枕 kusamakura* (1 раз). Хоча макура-котоба перекладається як слово-узголів'я і мало б завжди стояти на початку слова, в деяких танка Рьокана знаходимо новаторство – появу макура-котоба не тільки в першому, а й у наступних рядках вірша. Наприклад, у поезії *捨てし身をいかにと問はばひさかたの雨降らば降れ風吹かば吹け suteshimi o ikanitowaba hisakata no ame fureba fure kaze fukaba fuke* «Якщо мене, самітника, спитають: «Як жити?», «Просто жити!» – відповім... «Хай ллють дощі, Вітри хай завивають» [4, с. 224] можемо помітити, що макура-котоба (*ひさかたの雨 hisakata no ame*) знаходиться не в першому, а в третьому рядку. Іншим прикладом такого використання макура-котоба є вірш *雪の世にねざめて聞けば雁がねも天つみ空をなずみつつゆく yuki no yo ni nezamete kikeba kari ga ne mo amazumi sora o nazumi tsutsuyuku* «Прокинувся Засніженої ночі, Почувши, Як в одвічних небесах Косяк гусей знесилених телочеч» [4, с. 245] бачимо макура-котоба (*天つみ空 amazumi sora*) в четвертому рядку. Такі зміни пов'язані з тим, що, на відміну від поетів середньовіччя, Рьокан скоріше пристосовує макура-котоба до змісту свого вірша, жертвуючи розміщенням макура-котоба заради виконання свого авторського задуму. Але макура-котоба переважно все ж знаходиться на тому місці, де б за канонам йому слід бути, як, наприклад, у вірші *あしびきの岩間をつたふ苔水のかすかに我はすみ渡るかも ashibiki no iwama o tsutau kokemizu no kasuka ni ware wa sumiwataru kamo* «Струмочком, Непомітним серед моху Могутніх гір, Я теж через життя Течу собі, старіючи потроху» [4, с. 86].

Ута-макура – епітети-топоніми, зустрічаються в поезії Рьокана дещо частіше, ніж макура-котоба. У дослідженому матеріалі ута-макура з'являється 13 разів. Якщо порівняти застосування ута-макура в танка Рьокана і в класичній японській поезії, то можемо помітити, що Рьокан набагато частіше використовує ута-макура місцевостей своєї рідної провінції Етіго (як уже згадувалося, зараз це префектура Ніігата), ніж ута-макура з інших місцевостей, більш звичні для класичної японської поезії. При цьому ута-макура в танка Рьокана функціонують так само, як і в класичній поезії. Рьокан вживає такі ута-макура: *浅茅原 asajihara*, *いやひこ iyahiko* Іяхіко (місцевість в префектурі Ніігата), *いそのかみ isonokami* Ісоноками (назва давнього синтоїстського храму в передмісті Тенрі, префектура Нара), *差度 sado* Садо (острів в японському морі, батьківщина матері поета), *荒磯海 arisomi* Арісомі (давня поетична назва затоки Тоїяма в Японському морі. У ній знаходиться острів Садо), *小山田 oyamada* Оямада (назва місцевості поблизу Токіо), *岩室 iwamuro* Івамуро (місцевість в префектурі Ніігата), *武蔵 musashi* 'Мусаши' (місцевість в префектурі Ніігата), *乙子 otogo* Отоґо (місцевість у префектурі Ніігата), *乙宮 otomiya* Отомія (назва храму, розташованого на півдні Японії), *国上 kugami* Кугамі (гора в префектурі Ніігата, де мешкав поет), *越 koshi*

Коші (місцевість на півночі Хонсю, куди входила і батьківщина поета), 白山 shirayama Шіраяма (назва гори в Коші). Рьокан найчастіше використовує ута-макура для того, щоб передати свої почуття, пов'язані зі спогадами. Так, наприклад, спогади про матір проявляються в образі острова Садо, зокрема, в такому вірші: たらちねの母がかたみと朝夕に差度の島べをうちみつるかも tarachine no haha ga katami to asayuu ni sado no shima be to uchimitsuru kamo *То ввечері, То рантом на світанні Матусі образ в пам'яті слива, Як силует Садо В густім тумані* [4, с. 183]. У деяких випадках ута-макура вживається в більш звичному для нас значенні, як, наприклад, у вірші 子供らよいざいでいなむいやはこの丘の堇の花におい見に kodomorayo izaide inamu iyahiko no oka no sumire no hana ni oimi ni *Гей, дітлаху! Фіалки запашині Побачите, – Ходімо в Іяхіко! – Там найгарніші квіти навесні!* [4, с. 161]. Тут автор намагається за допомогою ута-макура викликати в нас асоціації щодо місця, що наповняє вірш, і робить його зміст глибшим.

Дзьо-котоба – великі за формою епітети, є найпоширенішим прийомом у поезії Рьокана. У дослідженому матеріалі дзьо-котоба зустрічається 21 раз. Дзьо-котоба роблять танка більш художньо довершеними і подібними до класичної японської поезії, але разом із тим вони ускладнюють сам вірш, роблячи його сприйняття важчим. При цьому сам вірш дещо втрачає щирість через свою складність. Наприклад, у вірші いそのかみ去年の古野の堇草いまは春べと咲きにけるかな isonokami kozo no furuno no sumiregusa ima wa harube to saki ni keru kana *В Ісонокамі На полях одвічних, Вітаючи сьогоднішню весну, Квітують знов Фіалки тогорічні* [4, с. 168] можна помітити, що конструкція 去年の古野の堇草 kozo no furuno no sumiregusa і виглядає доволі складно, і важко сприймається, але разом із цим вона надає поезії вигляд, подібний до класичної поезії. Ще складніше, займаючи аж три перших рядки вірша, виглядає дзьо-котоба в танка あきの夜の月の光を見る毎に心もしぬにいにしへおもほゆ aki no yo no tsuki no hikari o miru goto ni kokoro mo shinu ni i nishi e omooyu *Сиджу один Під місяцем понуро І в цю осінню нескінченну ніч Зі смутком в серці Згадую минуле* [4, с. 237]. Слід урахувати, що у своєму прагненні зробити поезію близькою до класичної Рьокан заходить ще далі і створює складну конструкцію, поєднуючи макура-котоба і дзьо-котоба, створюючи великий епітет, який займає більшу частину вірша. Як у поезії あしびきの此の山里の夕月夜ほのかに見るは梅の花かも ashibiki no ko no yamazato no yuzukiyo ho no kani miru wa ume no hana kamo *Під місяцем, Що ледь осяє світ, Крізь сутінки вечірні Проступає В селі гірському сливи білоцвіт* [4, с. 166], конструкцію あしびきの此の山里の夕月夜 ashibiki no ko no yamazato no yuzukiyo, яка, по суті, є дзьо-котоба, можна умовно розділити на макура-котоба あしびきの此 ashibiki no ko і власне дзьо-котоба 此の山里の夕月夜 ko no yamazato no yuzukiyo. Отже, дзьо-котоба слижить Рьокану як засіб, що прикрашає поезію, хоч і дещо ускладнюючий її.

До хонкадорі – посилення на вірші інших поетів – Рьокан удається доволі рідко. Це всього 3 поезії з матеріалу роботи. Серед них можна виділити 2 види хонкадорі: алюзії на твори поетів-буддистів і алюзії на твори з класичних антологій, позбавлені серйозного змісту. Зокрема, алюзією на поетичний твір під назвою «споконовічний образ» одного із засновників дзен-буддизму Догена є «заповіт» Рьокана: 形見とて何か残さらむ春は花夏ほととぎす秋はもみじ葉 katamitote nanika nokosarumu haru wa hana natsu hototogisu aki ga momijiba *Що я залишу в спадок? Навесні – Вишневий цвіт, Улітку – снів зо-*

зулі І золото кленове – восени [4, с. 249]. Тут поезія набуває нового змісту за рахунок уведення автором ліричного героя, який задумується про те, що він залишить після себе, що доповняє глибину образів, використаних Догеном. І хоча, на відміну від оригіналу, Рьокан не згадує про зиму, але це не шкодить віршеві, оскільки суть вірша Рьокана – передача роздумів, а не образів природи як у Догена, а тому відсутність згадки про зиму не є вирішальною деталлю. Зовсім іншим настроєм проникнута танка, де Рьокан використовує хонкадорі на вірш імператора Нінтоку з Коджікі: 子供らと手たずさはりて春の野に若菜をつめばたぬしくあるかな kodomorato tetazusaharite haru no no ni wakana o tsumeba tanushiku aru kana *Як весело мені, Обранцю долі, Зривати першу зелень молоду Пліч-о-пліч з дітьми У веснянім полі!* [4, с. 162]. Образ красуні з Кібі Рьокан заміняє образом дітей, а також невеликі зміни часток перетворюють настрої поезії на менш серйозний.

Енго – слова, які пов'язані з певною порою року або настроєністю, зустрічається рідко. Наприклад: 待たれにし花はいつしか散りすぎて山は青葉になりけるかな matarenishi hana wa itsushika chirisugite yama wa aoba ni nari ni keru kana *Вишневий цвіт, Такий жаданий, милий, Вже облетів, І листя молоде, Мов килимом, гірські покрило схили* [4, с. 179]. Юкарі-котоба – гра слів – у матеріалі роботи не спостерігається. Це пов'язано, перш за все, з тематикою самої поезії, оскільки в танка Рьокана переважають буддистські і автобіографічні мотиви і описи природи, для яких використання вищезгаданих художніх засобів не є необхідними. Крім того, насиченість поезії дзьо-котоба і макура-котоба залишає мало простору для застосування таких художніх засобів, як енго і юкарі-котоба, оскільки вірші, побудовані навколо макура-котоба чи дзьо-котоба, залишають мало місця для енго і майже унеможливають використання юкарі-котоба.

Як уже можна було помітити, поезія Рьокана переповнена архаїзмами. Це можна підтвердити і словами Кіна, який називає Рьокана найкращим схильним до архаїзмів поетом XIX століття [2, с. 339]. Можна згодитися з Кіном і в тому, що в поезії Рьокана відчувається вплив Манйошю і дещо менше – Кокіншю [2, с. 350]. Але разом із тим поезія Рьокана не є наслідуванням класичних антологій. Манйошю і Кокіншю стають для Рьокана базою, на основі якої він творить свою поезію. Беручи прийоми з класичних антологій, Рьокан пише поезію Нового Часу.

Дуже важливою є особистісна складова частина у творчості поета, яка виражається в біографічних мотивах танка. Як уже згадувалося раніше, переважна більшість ута-макура є назвами місцевостей із батьківщини Рьокана, тому не дивно, що переважна більшість автобіографічних мотивів створюється саме на їх основі. Важливо, що Рьокан, попри свою прив'язаність до поетичної традиції, уникає вживання в танка тих назв місцевостей, в яких він не був, що дозволяє йому уникнути «заїжджених» образів і мотивів, вносячи новий подих в японську поезію класичного взірця. Тим не менше, автобіографічні мотиви не є тільки спогадами про певні місцевості і використання ута-макура. Часто темою вірша стає певна подія з життя поета. Зокрема, очікуючи Тейсін, Рьокан пише: いついつと待ちにし人は来たりけり今は会い見て何か思わむ itsuitsu to machi ni shi hito wa kitarikeri ima wa aimite nani ka omowamu *Коли? Коли? Та, на яку чекаю, Нарешті прийде? І вона прийшла! Її лиш бачити – я інших мрій не маю* [4, с. 247]. Іншим прикладом є танка, написана Рьоканом під час хвороби: 埋み火に脚さしくべてふせれども今度の寒き腹に透りぬ uzumibi ni ashi sashikubete

fuseredomo kotabi no samuki hara ni tooginu Приліг біля жаровні, Щоб зігріти Замерзлі ноги, Та нічний мороз Проймає до нутра несамовито [4, с. 243]. У цих танка, крім того, що тут присутні автобіографічні мотиви конкретних моментів життя, важливо відзначити, що поет відвертий зі своїм читачем, не приховуючи свої почуття, прямо виказуючи свої емоції.

Серед автобіографічних мотивів виділяється також мотив самотності. Ці поезії пройняті смутком, спогадами за минулим. Ось одна з таких поезій: 行く秋のあわれを誰に話らまし 藜こ入れて帰る夕暮れ yuku aki no aware o tare ni kataramashi akaza koirete kaeru yugure *Кому мені розповісти про сум Цієї осені, Що вже відходить? Вечір. Додому кошик лободи несучу* [4, с. 236]. Потрібно врахувати, що, будучи поетом, Рьокан залишався і буддистським монахом, тому в його поезії не могли бути присутніми буддистські мотиви. Вони виражаються в буддистській символіці і образах, у використанні алюзій на поезію авторів-буддистів. Одним із найбільш поширених у буддистській літературі є образ-символ заходу як напрямку, пов'язаного із смертю людини. Використовує його і Рьокан: 老が身のあはれを誰れに話らまし杖を忘れて帰る夕暮 oigami no aware o dare ni kataramashi tsue o wasurete kaeru yugure *Кому мені Свою печаль старечу Повідати? Забувши взять ціпок, Плетусь на захід сонця в тихий вечір* [4, с. 191]. Ще один мотив, про який варто згадати, – мотив тлінності життя. Рьокан показує його через опадаючий вишневий цвіт: 待たれにし花はいつしか散りすぎて山は青葉になりけるかな matarenishi hana wa itsushika chirisugite yama wa aoba ni nari ni keru kana *Вишневий цвіт, Такий жаданий, милий, Вже облетів, І листя молоде, Мов килимом, гірські покрило схилю* [4, с. 179]. Відвертість і емоційність потрібно окремо відзначити як одну з рис стилю Рьокана. Це милування природою, радість від спілкування з дітьми, смуток від самотності, роздуми про буття і смерть. Навіть у буддистській поезії можна помітити вияви емоцій. Ось, наприклад, танка 鉢の子に菫蒲公英こき混ぜて御世の仏に奉りてむ hachi no ko ni sumiretanporo kokimizete miyo no hotoke ni tatematsuriten *В подяку за красу земного світу Підношу буддам В чаші подаянь Фіалок і кульбаб Впереміж квіти* [4, с. 171] хоч і є буддистською, але разом із тим і глибоко емоційною, оскільки виражає почуття вдячності. Дуже емоційними є поезії, в яких з'являється образ дітей, як, наприклад, танка 秋の雨の晴れ間にいでて子供らと山路たどれば裳の裾濡れぬ aki no ame no hare ma ni idete kodomora to yamajitadoreba mo no sasonuregu *У горах із дітьми Залюбки блукав В перервах між осінніми дощами, Допоки низ свитини Не змокав'* [4, с. 211].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Творчість Рьокана має велике значення для японської культури. Намагаючись зберегти традиційні форми японської поезії, Рьокан фактично оновлює їх і дає їм нове життя, за що його і визнають як великого поета. Щодо самої особистості Рьокана важливо зазначити, що, хоча його і часто сприймають тільки як дивака-монаха, але він був освіченою людиною і, попри свої «ди-

вацтва», є визначною постаттю в літературі і взагалі в культурі Японії. Значний вплив на його поезію мала філософія дзен-буддизму, його спосіб життя і, частково, події на його життєвому шляху. Застосування художніх засобів японської лірики в Рьокана дещо відхиляється від звичної норми. Зміни торкаються розміщення макура-котоба, вибору ута-макура для поезій, застосування дзьо-котоба, використання хонкадорі. Так, макура-котоба в деяких випадках переміщується з першого рядка на прикінцеві, серед ута-макура використовується більше місць із батьківщини поета, ніж традиційних, дзьо-котоба в поєднанні з макура-котоба утворюють складні конструкції, а хонкадорі часто приводять до втрати серйозності змісту. У творчості Рьокана можна виділити такі риси авторського стилю: автобіографічність, наявність буддистських мотивів, щирість поета, емоційність. Відповідно до рис стилю можна помітити такі мотиви, як: автобіографічні, самотності, тлінності життя, милування природою, спілкування з дітьми.

Перспективними для подальших досліджень є тематика танка Рьокана, тематика і художньо-стилістичні особливості танка Рьокана, китайськомовна поезія Рьокана.

Література:

1. Бондаренко І.П. Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової та української літератури. К.: Видавничий дім Петра Бурого. 2010. 566 с.
2. Кин Д. Японская литература XVII–XIX столетий. М.: Наука. 1978. 432 с.
3. Стивенс Д. Мастера Дзен. Рёкан. М: Евразия, 2012, 21 с. URL: <http://graf-mur.holm.ru/classic/classic13.htm> (дата звернення 16.03.2018).
4. Рьокан. Вибрані поезії. К.: Грані-Т, 2008. 264 с.
5. Ryokan. Recueil de l'ermitage au toit chaume: poems traduits du japonais par Cheng Wing fun and Hervy Collet. Millemont. Moundarren, 1994. 99 p.

Трушчак В. И. Художественно-стилистические особенности лирики Рёкана

Аннотация. Статья посвящена анализу художественно-стилистических особенностей лирики Рёкана, в частности особенностям использования Рёканом художественно-стилистических средств и особенностям его индивидуального стиля.

Ключевые слова: японская поэзия 19 века, танка, художественные особенности, стилистические особенности, поэзия Рёкана.

Trushchak V. Artistic-stylistic characteristics of Ryokan's lyrics

Summary. The article is devoted to the analysis of the artistic and stylistic features of Rokan's lyric poetry, in particular the features of using artistic-stylistic tools and his individual style.

Key words: Japanese poetry of the 19th century, tank, artistic features, stylistic features, poetry of Ryokan.